

Projevy nadaných - mezi pozitivní bychom mohli zařadit tyto projevy:

- nové poznatky se učí rychleji než jeho vrstevníci
- má vynikající paměť, trvaleji si pamatuje informace, minimálně je potřebuje opakovat
- dokáže vyhledat souvislosti, a to již v předškolním věku, které často ostatní nevidí
- sám si dokáže vyhledat informace, které ho zajímají
- často již v předškolním věku čte, píše
- jeho divergentní myšlení je velmi rozvinuté – vymyslí různé alternativy řešení, často originální
- při práci potřebuje menší množství konkrétních příkladů, snadněji pracuje s abstraktní představou
- jeho slovní zásoba je obvykle širší než slovní zásoba spolužáků, vyjadřuje se srozumitelně, výstižně a souvisle
- rád se učí sám, řídí si, co a jak se bude učit, nejčastěji bez pomoci dospělého
- projevuje zájem o nezvyklá témata např. Vesmír, dinosauiry
- je výborný pozorovatel, všímá si detailů na věcech, zvířatech, ostatních osobách
- dokáže používat analýzu, syntézu
- získané informace, schopnosti a dovednosti dokáže flexibilně využít v nových situacích
- dokáže se dlouhodobě a záměrně soustředit
- preferuje složitá zadání před jednoduchým
- někteří mají ohromnou energii
- mohou mít velký smysl pro spravedlnost, morálku a fair play
- vyhledává společnost starších dětí
- má smysl pro humor
- velký smysl pro fair play, spravedlnost
- vnitřně motivovaný
- citlivý, dokonce přecitlivělý

Zároveň bychom neměli zapomínat na asynchronní vývoj jednotlivých složek osobnosti (intelektově – emocionální, intelektově – sociální, intelektově psychomotorická, intelektově – verbální). Například některé děti v předškolním věku dokážou číst, ale neumí si zavázat tkaničky.

Negativní projevy: v důsledku specifických osobnostních charakteristik, nesprávné identifikace, chybějící vhodné motivace, postrádáním individuálního přístupu se může chování nadaného žáka obrátit v negativní projevy:

- zhoršené známky z chování (vykřikuje, šaškuje, odmlouvá učiteli, diskutuje o rozhodnutích učitele)
- nerespektuje školní pravidla
- záměrně odmítá práci zadanou učitelem, hraje si, čte pod lavicí
- pracuje nedbale
- jejich nervozita se zvyšuje při pomalém tempu třídy
- nesoustředí se, „sní“ při vyučování
- nenosí školní pomůcky
- je plačtivý
- trápí ho bolesti hlavy
- šikana
- jeho školní hodnocení neodpovídá schopnostem

Jurášková (2006) uvádí sedm problémových projevů nadaných dětí a možností, jak je řešit:

Hyperaktivita – rozlišujeme hyperaktivitu ve verbální, motorické oblasti, či v obou zároveň. Pro verbální hyperaktivitu je charakteristické časté vykřikování, skákání do řeči, vyrušování (bavení se), „chytání za slovíčka“, netrpělivost s ostatními. V motorické oblasti můžeme pozorovat neklidné sezení, rytmické pohyby, pohrávání si s předměty. Když se ve třídě neděje nic nového, zajímavého, začne si vytvářet podněty sám. Hyperaktivita nemusí znamenat nepozornost, nadaný žák stihne dělat více věcí najednou. Problémem může být pro ostatní spolužáky, které svým chováním vyrušuje, nebo když má samo problémy se sníženou schopností koncentrace.

Možnosti, jak řešit tyto problémy: střídání činností, dohoda o nerušeném pohybu, předměty k manipulaci (měkký míček, plastelína).

Perfekcionalismus – k nadání se často připojuje ctižádost, nadané děti si nastavují minimální laťku své výkonnosti, a pokud ji nepřekročí, bývají nespokojení, někdy dokonce prudce vybuchnou. Dochází k nebezpečí sníženého sebevědomí, pocitů nespokojenosti se sebou samým, až emocionálních poruch.

Možnosti, jak řešit tyto problémy: pozitivní hodnocení, stanovení reálných cílů, příjemné prostředí bez konkurence.

Supersenzitivnost – některé děti citlivě vnímají komunikační a fyzikální okolní podněty (řeč, hluk z okolí, světlo). I povzbudivou kritiku mohou vnímat negativně a v jejím důsledku může docházet k zvýšené plačtivosti, uzavřenosti.

Možnosti, jak řešit tyto problémy: pozitivní přístup, dohoda o odchodu na nerušené místo.

Denní snění – snění může souviset s nudou, kterou nadaní mohou zažívat při vyučování, někteří můžou působit až nepřítomně, apaticky, jakoby žili ve vlastním světě.

Možnosti, jak řešit tyto problémy: ztraktivně vyučování, individualizované aktivity.

Netolerance authority – i malé děti, které jsou nadané, přistupují k dospělým jako k rovnocenným partnerům. Rády komunikují, ptají se, ale také kritizují, vždy chtějí porozumět smyslu úkolu.

Možnosti, jak řešit tyto problémy: demokratický přístup, důvěra ve schopnosti žáka, profesionalismus, nadhled.

Netolerance k rutinním činnostem - nadaní potřebují ke svému rozvoji nové podněty, výzvy, naopak mechanické postupy (rutinní počítání, opakované čtení stejného textu apod.) těžce snášejí, připadá jim nudné. Negativní odezvou je nezájem, odmítání, negativismus.

Možnosti, jak řešit tyto problémy: úlohy a aktivity přiměřené potenciálu nadaného žáka.

Problémy v sociálních kontaktech

Mohou být 2 rázu:

1. *nepřijatý aspirující vůdce* - vystupuje jako silná osobnost, která má tendenci vést všechny ostatní. Pokud ho kolektiv nepřijme, stává se buď samotářem, nebo tvrdohlavě až agresivně prosazuje své názory.
2. *nadaný žák je introvertní, uzavřený, neochotný spolupracovat s druhými*

Možnosti, jak řešit tyto problémy: skupinové a celotřídní činnosti, spolupráce.

Identifikovat včas nadané dítě je velmi důležitý krok dopředu. Díky správnému přístupu k takovému žákovi (dítěti) můžeme sledovat rychlejší rozvoj jeho schopností, dovedností. Naopak nerozeznání nadprůměrných schopností a špatný přístup může vést k selhávání ve škole, psychickým problémům.

Tabulka č. 4: Typy nadaných dětí

TYP	CHARAKTERISTIKA	SOCIÁLNÍ VZTAHY VE ŠKOLE (JAK JE VNÍMÁN UČITELI, SPOLUŽÁKY)	MOŽNÁ (NUTNÁ) ŠKOLNÍ PODPORA
úspěšný	<ul style="list-style-type: none"> ➤ perfekcionista ➤ neriskující ➤ poslušný ➤ výborné výsledky 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ učiteli oblíben ➤ spolužáky obdivován 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ akcelerace ➤ příležitost setkávat se s „intelektuálními vrstevníky“ ➤ rozvoj nezávislých dovedností k učení ➤ mentoring
tvořivý	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nízká sebekontrola ➤ experimentátor ➤ klade otázky ➤ opravuje učitele ➤ soutěživý 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ irituje ➤ rebel ➤ uznáván pro svou kreativitu ➤ není chápán jako nadaný 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ tolerance ➤ vhodný učitel (schopen vést a spolupracovat) ➤ rozvoj sociálních dovedností ➤ přímá a jasná komunikace ➤ rozvoj sebekontroly ➤ mentoring
underground (skrytý, maskovaný)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ popírá svůj talent ➤ podceňování sebe sama ➤ nízké sebevědomí ➤ snaha patřit ke skupině, nevyčleňovat se ➤ vyhledávání přátel (častá změna) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ viděn jako vůdce nebo nerozpoznán ➤ považován za tichého, plachého ➤ neochotný riskovat ➤ považován za komplikovaného 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rozpoznat nadání ➤ poskytnout vzor ➤ povzbuzení
odpadlík	<ul style="list-style-type: none"> ➤ neplní úkoly ➤ nízké zapojení se ➤ nezájem ➤ „věčná“ nespokojenost ➤ hodnocení průměrné až podprůměrné ➤ vyrušuje 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ učitele popuzuje ➤ odsuzován spolužáky ➤ vnímán jako samotář, odpadlík 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ netradiční studijní dovednosti ➤ alternativní učební metody mimo učebnu (zážitkové) ➤ mentoring
dvakrát výjimečný (nadaný se specifickou poruchou učení)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ neschopen konzistentní práce ➤ hodnocení průměrné až podprůměrné ➤ může vyrušovat 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ vnímán jako „podivín“, „prostoduchý“ ➤ není mu pomoci ➤ považován za průměrného až podprůměrného ➤ viděna pouze jeho neschopnost (porucha) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ rozpoznán jako nadaný ➤ více času se spolužáky ➤ potřeba individuální pomoci ➤ pomoc speciálního pedagoga
autonomní	<ul style="list-style-type: none"> ➤ pracuje nezávisle, samostatně ➤ pracuje na vlastních cílech ➤ přiměřené sociální dovednosti 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ akceptován spolužáky ➤ akceptován učiteli ➤ uznáván pro své schopnosti ➤ pozitivní vliv ➤ vnímán jako zodpovědný 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ akcelerace učiva ➤ možnost dlouhodobého integrovaného studijního programu ➤ mentoring ➤ samostatné výzvy (přiměřené úkoly)

--	--	--	--

Zdroj: časopis Rodina a škola, 5/2007